

Elke dag begint met Piet Paulusma bij Foekema's watersportbedrijf in Heeg. Piet faxt zijn weerbericht en jachthavenbaas Johan Oost plakt het op het raam van het havenwinkel-tje. Zodat alle gasten weten wat het wordt: hopen of varen. B. en B. varen vandaag niet. Ze hijsen en dweilen. Leggen knopen en vangen trossen. Zijn overal en nergens, want zo gaat het bij Foekema.

Door Marja Boonstra
Foto's Gitte Brugman

BOONSTRA & BRUGMAN

Werken voor de vrije mens. LC-verslaggevers Marja Boonstra en Gitte Brugman onderzoeken en ervaren wat het betekent om te werken voor vakantievierders. Dienstbaar en gedienstig. Zomer in Friesland, B&B doen mee. Op het water en de vaste wal.

Deel 7: takelen en soppen.

Johan gooit het touw over, B. vangt.

Hijsen en dweilen

meld, natuurlijk staat dat met grote, dikke, vette letters vermeld. Maar het lijkt wel alsof mensen in de vakantie ook de grijze cellen op non-actief zetten, want de flessen dumpen ze in de hoek en het karton puilt uit de container.

TRAILER

De trailer met de Activa is behoorlijk zwaar en moet een flink eind verslepen. Uit de loods, door het hek, over de openbare weg, langs de slagboom naar de kraan aan het eind op de kade. B. schuift de banden onder de boot door en haakt ze aan de kraan. Dan klimt ze in de cabine en kan het hijsen beginnen.

Niet alleen het bootje, ook de voorkant van de trailer komt mee omhoog. Beginnersfoutje van B. Ze heeft in haar enthousiasme de trailer aan de kraan vastgehaakt. Johan grinnikt naar andere B. en legt de band goed.

Maar dan gaat natuurlijk de telefoon en ligt de hele operatie stil. Een nieuwe gast heeft zich gemeld. Onderweg naar de receptie rekent B. nog even het liggeld af voor een dagje aan de steiger: €2,50. In de winkel legt Johan de rest van het systeem uit.

Het liggeld is €1 per meter boot. Verder €1 per persoon. En elektriciteit kost

€1,50. Allemaal per dag. Een speciaal kindertarief is er niet, wel een toonbank. Alles wat er boven uitsteekt moet betalen. En nee, hurken mag niet.

B. informeert waarom het bedrijf Foekema heet, terwijl Oost de baas is. Het is het bekende verhaal: achter elke belangrijke man schuilt een nog belangrijker vrouw. En dat is Oeke. Echtgenote van Johan en dochter van de oude Rindert Foekema, de oprichter van het bedrijf. Johan houdt de naam in ere, ook al omdat hij er lastige tegenwoordigers mee afschudt. Als ze vragen naar Foekema, zegt hij dat die er niet is. Klopt ook wel, want 'heit' is in 1984 overleden.

Terug bij de kraan manoeuvreert Johan verder, B. houdt het scheepje recht en na tien minuten dobbert de Activa keurig in het water. In afwachting van de eigenaar.

KNOPEN

Na het takelen komt het knopen. Er moet een nieuw grootzeil op een van de huurvalkjes worden gezet, het oude is gescheurd. Cor helpt B. met het doorvoeren van het zeil in de gleuven van de giek en de gaffel. „Het is net de voortent van een caravan”, roept B.. Overmoedig slaat ze de touwen verkeerd om de mast, maar gelukkig corrigeert Cor op tijd.

B. macraméet daarna vakkundig de touwen van het zeil om de stalen kabels die de mast overeind houden, in zeiljargon: slaat de vallen om de zijstagen. Gezamenlijk knopen de twee B's daarna de touwtjes van het afdekzeilte aan elkaar en moeten vervolgens Johan helpen met het verleggen van een kajuitjacht van een ouder echtpaar.

Op het achterdek staat meneer klaar met een touw, op het voordek wacht mevrouw op assistentie. Johan werpt vanaf de ene steiger en B. vangt op de andere. „Dit is geen vakantie”, meldt mevrouw. „Dit is hard werken. En altijd lopen, want je hebt geen auto bij je. Lopen naar de douche, lopen naar de winkels, lopen, lopen, lopen.”

Met een scheve blik kijkt ze naar het achterdek. „Kijk, ik stap liever op het vliegtuig maar hij is nog niet zover. Helaas.” B. en B. knikken en snappen hoe het zit. Zeker als meneer hen zachtjes toefluistert dat hij altijd het werk moet doen.

En dan is het tijd voor de zwaarste klus. Kotter Orion, 17 ton, moet uit het water en op de kant schoongespoten. Daarna schuren en schilderen, maar daar redt Anne zich verder mee. Uit het water is geen punt, met één vinger op de knop laat B. de 20-tons portaalkraan het gevaarte op het droge hijsen. Even een houtje onder de

kiel en het schip staat als een huis.

B. pakt de hogedrukpomp, richt hem op de scheepswand en gaat meteen bijna horizontaal. Je kunt leunen tegen de straal, zo sterk is 'ie. Na tien minuten geven haar spierballen het op. Andere B. staat te popelen, maar doet het niet veel beter.

KLACHT

Gelukkig komt de eigenaar van de Activa langs, het eerste bootje van de dag. Hij heeft een klacht. Zijn schip ging schoon op stok, maar kwam er smerig af. Er heeft iets gelekt langs het dekzeil. B. en B. stropen de mouwen op en soppen het hele bakkie uit.

Een voorbode, want bij het sanitairgebouw wacht Oeke. Met emmers en dweilen. De 'Heren' heeft ze al gedaan, maar de 'Dames' wachten op B. en B. Ene B. grijpt de dweil en andere B. de sopdoek. Zij kan mooi bij de hoge randjes, die de kortere Oeke altijd overlaat aan haar vaste hulp. Maar die is met vakantie.

B. en B. boenen, soppen, wringen en zweeten. De wc-bril moet omhoog blijven, zegt Oeke, want 'dat liket netsjes'. En argeloze gasten die even naar de wc willen, kijkt ze dreigend weg. „Hast it krekt skjin en dan komt der wer ien.”

Het liefst hield ze de boel op slot. Maar ja, dan blijft het binnen schoon, maar wordt het buiten een stuk onplezieriger. Na afloop spoelt B. de dweil uit in de haven en haalt Oeke hem even door de ouderwetse wringer. Vandaag komen er geen huurboten terug en dat vindt Oeke jammer. „Yn dizze hjitte hie ik jim graach even yn dy boaten omgrieme litte wollen,” grinnikt ze.

B. en B. ontsnappen naar het winkeltje, waar Johan net een paar bekende gasten verwelkomt. Ze willen er op uit met een huurboot. Een man slentert binnen, met in zijn kielzog een lang zwart touw. Andere B. vraagt of hij soms zijn boot moet uitlaten. Verbijsterd kijkt de watersporter haren aan. Het is wel duidelijk, je hebt bootjes-mensen en bootjessoppers. B. en B. horen bij de laatsten.

Zes glimmende wastafels bij de 'Dames' en een postende Oeke.

B. en B. soppen de Activa, de schipper houdt de touwtjes in handen.

Hijsen op de kade.

Dictator Tito leeft in mythes voort

Zolang hij de eenpartijstaat leidde, was maarschalk Tito de onbetwiste held van het volk, die met zijn partizanenleger de nazi's had verslagen. Tijdens het bloedig uiteenvallen van Joegoslavië gold hij als de duivel, die het nationalisme in de republieken had onderdrukt. Tegenwoordig zijn het vooral verstokte oud-communisten, 'Joegostalgische' jongeren en de toeristenindustrie die hem in ere houden.

De Joegoslavische dictator Josip Broz 'Tito' was eigenlijk van adel. Het bewijs: hij hield zijn polsen kaarsrecht als hij piano speelde. Nena, een Servische dertiger, doet bloedserius na hoe de socialistische president achter de piano zat. Zoiets leerden alleen vorsten.

„En heb jij ooit foto's gezien van Tito met zijn moeder?”, vraagt ze retorisch. Het ontbreken van de negentiende-eeuwse kiekjes onderbouw - samen met zijn postuum getrokken horoscoop - haar veronderstelling dat Tito een telg was van het Habsburgse vorstenhuis, een bastaardzoon van keizer Frans Jozef. 27 jaar na de dood van de man, die tussen 1945 en 1980 Joegoslavië bijeenhield, zijn de mythes over hem nog niet uitgewerkt.

Op het Kroatische eiland Veliki Brijuni staat de Cadillac van Tito te glimmen onder een afdakje. Tito hield van het goede leven en woonde in de

Zeljko Matejic bij de galaboot van Tito: „Hij was een grote schoft.”

Foto GPD/Werner Bossman

zomer op Brijuni. Hij ontving er staats-hoofden en filmsterren alsook zijn vele vriendinnen.

De slee was een cadeautje van de Amerikaanse president Dwight Eisenhower, vertelt de gids aan een grote groep toeristen. Deze auto bestuurde Tito zelf, daar kwam

geen chauffeur aan te pas. Hij reed bij voorkeur mooie vrouwen rond, zoals Sophia Loren en Elizabeth Taylor.

Op de politieke kleur van Tito gaat het kleine museum op het eiland vrijwel niet in. Het 100 kilometer verderop gelegen gevangenis-eiland Goli Otok voor politieke te-

genstanders, komt ook niet aan bod.

Onder Tito stond Joegoslavië op de kaart als leider van de 'ongebonden landen'. Niet zo communistisch, maar ook niet helemaal kapitalistisch. Een flirt met zowel oost als west, in de tijd dat de wereld door het IJzeren Gordijn werd opgedeeld. Op

zijn begrafeniszaten de wereldleiders rijen dik.

Tito werd in 1892 geboren in Kumrovec, op de grens tussen Kroatië en Slovenië. Een bezoek aan Kumrovec was onder het communisme een beloning voor goed gedrag voor jonge scouts. Sinds de oorlogen in de jaren negentig zijn die georganiseerde reizen voorbij.

Naast het ouderlijk huis van Tito ligt discotheek 'Maarschalk'. In het winkeltje van het openlucht museum kunnen flessen 'Tito vino' (Tito-wijn), T-shirts, aanstekers en koelkastmagneten met zijn afbeelding worden aangeschaft.

Behalve aanstekers en shirts liggen in kraampjes in heel voormalig Joegoslavië plastic speldjes met een foto van Tito - bijvoorbeeld met de kreet 'Tito kom terug! Alles is vergeven' - naast foto's van Che Guevara en soms de gezochte oorlogsmisdadigers Radovic en Ratko Mladic. Smakeloos, gront Joska Broz, kleinzoon van Tito. „In Spanje staat mijn met een Tito-label naast die met Mussolini, Castro en Hitler. Een belediging. De kwaliteit van de T-shirts is bovendien vaak waardeloos.”

Tito liet zijn politieke tegenstanders opsluiten. Oppositie werd niet geduld, hoewel de repressie niet zo zwaar was als in buurlanden als Bulgarije, Roemenië en Hongarije. Het Kroatische eiland Goli Otok deed dienst als mannegevangenis, vrouwen gingen tot 1972 naar het nabij gelegen Sveti Grgur.

NOSTALGIE

De term dictator doet zijn opa onrecht, zegt Joska Broz niettemin. „Tito loste problemen op door praten, niet door te vechten, zoals de huidige Joegoslavische politici.” Hij verklaart de nostalgie naar de tijd onder Tito uit simpele feiten. „Onderwijs

was gratis, het land telde internationaal mee en behoorde tot de veiligste ter wereld. Iedereen had te eten en met een Joegoslavisch paspoort kon je overal naartoe.”

Nu hebben Serviërs voor de meeste landen ter wereld een visum nodig, wat ze vaak niet krijgen. De werkloosheid is hoog, de armoede groot. Zelfs Tito's laatste vrouw, Jovanka, woont zonder geld in een vervallen huis. Broz: „Democratie is niet zoveel waard als je niets te eten hebt.”

Hoewel Tito half Sloveen en half Kroaat was, ligt hij begraven in het Servische Belgrado, de voormalige hoofdstad van Joegoslavië. Het graf is sinds dit jaar onderdeel van Donau-cruises, waardoor er wekelijks een paar honderd Amerikaanse toeristen komen. Het museum werd onlangs opnieuw ingericht. In de weekenden trekt het graf vooral jongeren uit Bosnië en Slovenië, die 'Tito' combineren met een nacht stappen in Belgrado.

Mensen hier herinneren zich Tito nog van voor de Tweede Wereldoorlog, zegt kapitein Zeljko Matejic uit de Kroatische havenstad Rijeka. Hij is verantwoordelijk voor het beheer van de 116 meter lange marineboot Galeb (Zeemeeuw). Vroeger de galaboot waarmee Tito de wereldzeeën bevoer en waarop hogere politiek werd bedreven. Nu ligt de Galeb al jaren werkloos op de werf.

„Tito was een grote schoft”, zegt Matejic binnen een minuut na de kennismaking, terwijl hij voorgaat op de loopplank. Als Tito er niet was geweest, was Kroatië volgens hem veel eerder een onafhankelijk land geworden. Dat had veel bloedvergieten geschied, zowel in de Tweede Wereldoorlog als in de Joegoslavische burgeroorlog in de jaren negentig.

MARLOES DE KONING